

živina je klaverna, topa, pogostoma hrohotá in kruli, šetine se šetinijo, na glavi, po notrajnih stegnih, pod trebuham itd. se prikažejo sperviga majhni rudeči mazuljčiki, ki od dne do dne več prihajajo, se 6. dan gnojiti začno, tako da so večidel 10. dan bele hraste, ki 12. dan odpadati začno. Včasih osipce nazaj v truplo vdarijo, in huda driska umori bolno živinco, — večkrat tudi hujšati začno in pocepajo.

Pervo je, da se zdrava živina berž berž odstavi od bolne, ker je ta bolezen zelo nalezljiva; je enkrat v en svinjak prišla, bo berž ko ne po nalezbi vse napadla. To storivši, varij bolno živinco mraza in prehlajenja, pa tudi prehude soparice; daj mu vsaki dan suhe stelje; pije naj večkrat kislo mleko. Je prešiček dobre rejen in se mu je veliko osipic po koži spustilo, tolaži mu hudo vročnico s tem, da v 1 bokalu vode kakih 6 lotov kuhinske soli, ali kar je še bolje, 1 lot solitarja raztopiš, in mu od te vode trikrat na dan 1 steklo (glaž) piti daš; če noče sam, ga posili.

So se začele kozé gnojiti in živina bolj omagovati, vzemi žvepla 4 lote, brinjevih jagod 8 lotov; stolci v štupe, in daj živinčetu vsaki dan enkrat ali dvakrat 1 lot te štupe. — Je pri gnojenju osipic prešiča driska napadla, stolci divjiga kostanja ali še bolje želoda v moko, in daj mu 2 žlici te moke vsaki dan dvakrat. Je začela živina zelo hujšati, skerbi za snažnost svinjaka in dober zrak; ženi ga, če moreš, vsak dan nekoliko na prosti zrak, da ga poživi; — dajaj mu vsak dan 1 lot štupe brinjevih jagod in 1 lot štupe hrastove skorje skupej. — Ako to ne pomaga, nimamo boljšiga. — Po osipcah bolna živina se ne sme za povžitek zakljati; konjederu gré. (Konec sledi).

Zgodovinske pisma.

Pod tem naslovom bojo „Novice“ svojim bravam in bravkam donášale včasih odlome „občne zgodovine“ iz rokopisa rajniga Matija Vertovca. Zbirali pa bomo iz imenovaniga zgodopisa take sostavke, kateri, čeravno le odlom iz slavniga rokopisa, so vunder tudi sami po sebi celotina. Po ti poti mislimo bravece po širokim svetu s tem imenitnim delam soznaiti, dokler ne pride v posebni knjigi doveršeno na dan. In tako bo eden za slovanski narod in za slovenski jezik nar bolj zasluženih mož živel med nami, da se bomo radovali nad njegovim lepim delam in se krepčali nad njegovo čisto slovensko besedo in nad njegovim bistrim umam, ki, karkoli je pisal, je tako pisal, da se ne bliší le od danes do jutri, ampak da ostane na veke slavno, učenimu ravno tako kakor prostimu bravcu v poduk in veselje. Vertovec je umerl, živi Vertovec!

Po tem razumljenji svojih čast. bravcov začnemo

1. pismo iz 2. §. Vertovcove občne zgodovine.

Pervi po svetu razkropljeni ljudje.

Od življenja in zaderžanja prvih po svetu razkropljenih ljudi se nič praviga in resničniga ne vé. Mozes sam poskoči berž od Noeta na Abrama, ki je veliko kasneje živel.

Iz zaderžanja divjih ali poldivjih ljudi, ki se še dan današnji, pa v zelo daljnih krajih sveta najdejo, bi se dalo kaj na prve razkropljence soditi. Ako so bile ravno od Adama do Noeta marsiktere rokodelstva in umetnije v povzdigo

prijetnišiga življenja znajdene, so se bile mende vender ob občnim potopu večidel zazabile; zakaj, ko bi ravno dobro omikan človek po kakošni nesreči, postavimo, po hudih viharjih po morji v daljno samotno deželo zanešen bil, bi mogel že po sili nekoliko obdivjati. Razkropljeni so prišli v neznane, samotne, večkrat z gošavo zarašene kraje; prišli so mende brez živeža in orodja, znabiti brez potrebniga oblačila. Njih prva skerb je mogla biti hude zverine se ogibati in se ji braniti; potikali so se in prebivali, kjer je bilo bolj merzlo, v kakošnih berlogih in podzemeljskih votlinah; v gorkejih krajih pa so stanovali pod košatimi drevesi ali v posebnih gošavah. Živili so se divjiga sadja in grojzdja, tičjih jajic, rib in družih žival, ki so jih z urnostjo vjeli in raztergali.

Po razločku podnebja, krajev in dežel, kjer so stanovali, — živeža, ki so ga špogali, — in jezika, ki so ga govorili, so zrasli sčasoma iz pervorazkropljenih ljudi mnogoverstni in med sabo zelo razločeni narodi. Kolikor bolj na gorkim so stanovali, in kolikor bolj sádin ali sladkorin živež so vživali, toliko bolj mehkgiga in miliga serca so večidel tudi bili, in toliko berže so iz svoje divjosti zlezli, in na nižji ali višji stopnjo omikanja se povzdignuli; — nasproti pa tudi, bolj merzli, tamni in divji ko so bili kraji njih stanovanja, in bolj ko so od meseniga živeli, bolj krepki, bolj terdiga in neusmiljeniga serca, bolj togotljivi in grozoviti so tudi bili, de so se s sosedi svojiga in tujiga naroda pogostoma za vsako resnično ali zmišljeno razžaljenje spérli, okresali ali celo pomorili, in dostikrat vzajemno eden družiga z živinsko slastjo sneli, in čepinje ubitih za posode imeli in iz njih pili. Taki pozverinjeni narodi se še, v osramotenje človeštva, do današnjiga dne na svetu najdejo; takim je zelo teško zverinsko sleči in kaj človeškiga obleči. De taki narodi, ki se sami vzajemno vničujejo, se ne morejo zelo množiti, je lahko verjeti. Divjost človeštvo zatira, izobraženost ga množí in podpira.

Napoleonovci.

Ker je poslednji čas predsednik francoske republike Ludevik Napoleon pozornost celiga sveta na se obrnul, bo menda marsikterega braveca mikalo, rodoslovje Napoleonovcov, to je, rodovine rajnega cesarja Napoleona bolj na tanjko vediti, ki je po vojskah, ktere je v prvih letih tega stoletja po svetu vžgal, vsakimu dobro znan.

Najstariš zmed štirih bratov cesarja Napoleona Jožef Bonaparte, je bil od leta 1808 do 1814 kralj Španski, je prejel po padu svojega brata, cesarja, ime grofa Survillier, pod katerim se je v Ameriko podal, potem na Angleško povernul, poslednjič pa na Toškanskem živel, kjer je leta 1844 28. julia umerl. Njegova žena, Julia Clary, hči necega kupca iz mesta Marseille, mu je rodila edino hčerko Zenaido, ktera se je, kakor spodej omenimo, v žlahti omožila.

Drugi brat cesarja, Lucian Bonaparte, je bil edini med brati, kterimu Napoleon ni krone podaril. Ga potolažiti, prejme od papeža malo knežijo Canino v dar, in tako je živel pod imenom „knez Canino“ vedno na Talianskem, kjer je v letu 1841 v papeževem mestu Viterbo umerl. Oženil se je dvakrat. Dve hčeri iz prvega zakona ste mu umerle; v drugem zakonu pa mu je rodila žena (bila je vdova kupca Joubertou) 4

francoske vlade na Angleško preseliti. V letu 1840 6. avgusta učini drugi oboroženi napad na francosko mesto Boulogne, ki mu je pa kakor prvi spodletel. Bil je vjet in v ječo za celi čas svojega življenja na terdnjavo Ham obsojen. Tu sedi skoraj šest let; pa 25. maja 1846 jo pobegne na Angleško, kjer živi mirno do prekucije Francoske leta 1848; kmalo po tem so ga Francozi z 6 milijoni glasov za predsednika francoske ljudovlade (republike) izvolili.

Najmlajši brat cesarja Napoleona, Jeronim Bonaparte, do leta 1814 kralj Westfalški, je živel pod imenom grofa Montforta do leta 1847 na Toškanskem, potem pa je dobil dovoljenje se v Pariz vernuti, kjer je zdaj poveljnik palače invalidov, ktero čast mu je zdanji predsednik podelil. Oženil se je dvakrat; v prvem zakonu se mu je rodila ena hči, — v drugem zakonu s Katarino, kraljično Würtenberško, pa dva otroka, namreč: Napoleon Bonaparte (rojen 1822, do leta 1845 polkovnik v vojski kralja Würtenberškega, od leta 1848 ud francoskega, sedaj zrušenega narodnega zbora) in pa Matilda, omožena s prebogatom in veljavnim ruskim grofom Demidovim.

Med sestrami cesarja Napoleona je tretja, Karolina, v letu 1799 vzela za moža Joahima Murata, nekdanj prostaka v francoske vojski, ki je postal potem Neapolitanski kralj, ktero čast mu je njegov svak cesar Napoleon podelil. Njegov sin, Lucian Murat, rojen v letu 1803, se je vernul po vstaji 1848 iz Amerike na Francosko, kjer je bil na nekem kraju otoka Korsika za poslanca v narodni zbor zvoljen.

O rodoslovju sedanjega predsednika Ludovika Napoleona je še to pristaviti, da je s cesarjem Napoleonom po očetu in po materi v kervni zlahti (poglej zgorej), na kar se posebno opira. On se šteje tudi v rodovino ruskega cara Nikolaja, ker je vojvoda Leuchtenberg, zet carov, bratranec Ludovika Napoleona po stari materi cesarovni Jožefini (prvi ženi cesarja Napoleona). Kerstni boter mu je bil sam cesar Napoleon, ko ga je kardinal Fesch, ujec cesarja Napoleona, kerstil.

(Po Dunajskih „Sloven. Novin.“)

Zgodovinske pisma.

2. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 3.

Živinoreja prva stopnja omike.

V gorskih deželah, kjer ni nikdar zime, so se bili ljudje narberže prvič zmislili živino si pridružiti, jo vdomaćiti in oskerbovati, de bi se bili lože preživili. Mož usmiljeniga serca je morebiti mehko in plaho ovčico vjel, ne, de bi jo bil kervožejin raztergal in snedel, ampak de bi mu bila po umerli ženi zapušeno dete dojila; v ta namen ji napravi ograjo, ji pridno trave pulji in pri naša ter jo pri življenji ohrani; — tako se ga je prijela in vdomaćila. Kaj taciga je bilo začetik vse živinoreje in po nji vsiga človeškiga omikanja. Kako bi se nek človeštvo na svetu brez živinoreje védlo in obnašalo?!

Živinoreja je mečila človeka serce. Kdor je za živino skerbil, je skerbil tudi za svojo družino, nekoliko že po naravnih nagibih, nekoliko pa tudi, de bi mu bila pomagala, živino oskerbovati. Marsikteri sosedje, saj mehkejšiga serca, so se modriga

in junaškiga živinorednika poprijeli, in se mu podvergli; pomagali so mu pri živinoreji, de jih je s potrebnim previdil. Tako se je učila domača, tako so se učile tuje družine enimu gospodarju podložnost in pokoršino skazovati. Tako so se pa tudi pri njih prvi zapopadki lastine in pravice scimili; družine, čede, pašniki in káli, v katerih so čede napajali, so bili gospodarjevi. Združeni tedaj pod vodstvom jakiga gospodarja so mogli svoje čede, sebe in svoje posestvo zverine in roparjev braniti, de so se tako družine in čede drobnice, sčasoma pa tudi čede govedine, kamel in kónj množile, in to za toljkanj več, ker so zmirej za pašo šli; preselovali so se namreč s šotori ali kočami, v katerih so stanovali, in s čedami, ktere so imeli, iz eniga kraja v družiga, toraj so jih kočovnike ali nomade imenovali, in jih tako še dan današnji v Azii imenujejo.

Taciga živinorednika, ki se je emír, to je, očák, patriarh ali knez imenoval, je šla očaska oblast in pravica, tedaj gospodstvo ali patriarhalna vlada, na pervorojeniga. Marsikteri med njimi so bili v kasnejih časih zavolj svojih brezštevilnih čed grozno bogati in imenitni, tako Abraham, Izak in Jakob. Abraham je bil zbral enkrat 318 svojih nar krepkejših hlapcov, in se je z njimi podal v otetje svojiga od protivnikov zlo stiskovaniga bratranca Lota. Pri nekterih tacih nomádih, ki niso v tamnih gojzdi, ampak na jasnih pašnikih pod milim nebam prebivali, so se bili še čisti zapopadki od Boga po ustnim izročenji ohranili; poštenost in mnoge druge čednosti so pri njih cvetěle, kakor Mozes spričuje.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Lutomera. (Konec). Po tem materialnem naznanilu dopustite mi, da vam še kaj malega od učivnih stvari naznanim. Slovenska reč ima še vedno dosto protivnikov pri nas; — ubogi „slovenski abecednik“, „novi mali katehizm“ itd., mogla sta večkrat med šibe! Sreča téh knjig naj večja je, da ima carski grb na svojem čelu, in da slavno ministerstvo uka in mnogi pravični domorodci za naš mili narodski jezik više skrbé, kakor dosto deželanov slovenskega roda korist in hasek svojega maternega jezika premotriti zamore. Gluhega in slepega se mora domoljub mnogokrat storiti, ako čuje blodenje tacih rojakov, ki ne znajo nobenega jezika prav in večkrat posili človeka zdihlej: Pridi sv. duh in pretrgaj meglo, koja brani, da jasnejši sonce ne posije takim zatiravcem svojega lastnega maternega jezika!

Iz slov. Goric na Štajarskem na novoga leta dan. Naša šolska nadzornia zajedno z duhovnim stolom je „Zgodbe svetiga pisma stariga in noviga zakona“, u Trstu natisnjene, v berilo za narodne šole ukazala in priporočila. Gosp. Leirer u Mariboru jih je včera dobil, da jih vsakemu lahko pošlje. Prisrčna zahvala vam šolski nadzornik in duhovni stol! za te neprecenljive „zgodbe“. Da bi jih šolski možje, g. kateheti in učitelji po vsej Slovenii v šole vpeljali! *) U Sekovske škofii so 4 gospodje duhovniki častni korarji izvoljeni: dva Nemca, dva Slovenca, namreč: g. Michael Schwarzl, dekan v Hartbergu, Joan Riedl, prof. pastirstva u Graškem seminišču; g. Matia Robić, prof. cerkv. zgodb u Gr. seminišču, g. Franc Čeppe, dekan v Jarenini u slov. Goricah. 30. dec. p. m. so bili vsi

*) Zares hvale vredne so pohvaljene »zgodbe«, ki jih je na poročilo Teržaške šolske oblasti g. Luka Jeran spisal. Razun notranje vredbe je posebno hvale vredna gladka beseda in čista gramatika slovenska, v kateri je g. Jeran mojster, da malo tacih. Vred.

§. 31. Deželne nadsodijske in nar višji sodija ravnajo vse le pismeno.

§. 32. Posebne postave bojo bolj natanjko določile opravilstvo sodijskih vradij.

§. 33. Vesoljni državljanski zakonik, kot zapopadek vesoljnega prava za vse državljane avstrijskega cesarstva, ima eden in edini povsod biti, in se ima tudi tam, kjer še dosihmal ni veljaven, s primernimi pripravami in z oziranjem na posebne deželne razmere, vpeljati; tako ima tudi kazenska postava edina biti za celo cesarstvo.

§. 34. V posamesnih kronovinah se bojo posebne postave dale za stanovsko ali z določenim zemljišnim posestvom prevedeno dedno žlahno gospôdo (dedno plemstvo), v katerih se bojo zaznamovale njene prednosti in dolžnosti; zlasti pa se ji bo, kar bo le moč, naprava majoratov in fideikomisov polajšala. Pri taci kmetih, pri katerih posebni predpisi obstojé, da se veči zemljištvu ne smé razkositi, imajo ti predpisi veljavni obstati.

§. 35. Kresijam in deželnim poglavarstvom bojo v posvetovanje odbori na strani stali, kateri se bojo izvolili iz posestnikov dedne žlahne gospôde, iz posestnikov večih in manjših kmetij in iz obertnikov (rokodelcov), katerim odborom se bo naznanilo, v čem se bojo posvetovali in kako delječ njih opravilstvo seže. Ako bi v kakošnih zadevah tudi svetovavcov iz družih stanov želeti bilo, se imajo tudi ti v svet vzeti. — Posebne postave bojo vse to bolj natanjko določile.

§. 36. Pri cesarskih okrajnih (kantonskih) vradijah se včasih bojo predstojniki v dotični okraj (kanton) spadajočih sosésk, in tudi lastniki večih zemljiš ali njih pooblastenci, ki niso v soseskini zavezi, v shod za posvét svojih zadev poklicali.

Kako ravnati, da cvetje sadnih drevés ne pozébe.

Marsikteri, ki na vertiču ali po njivah sadne drevesa redí, je že žalostno skušnjo storil, da mu je pomladanski mraz večji del ali včasih celò vse cvetje njegovih drevés posmodil in pokončal. Kako bi se dalo temu pomagati?

Star kmetovavec za to nesrečo sledeče pri-pomočke nasvetje:

Ker sadunosne drevesa, ktere na prav sončnih krajih stojé, pomladi berzo poganjajo in cve-tejo, cvetje pa velikokrat pozneji mraz pokonča, vam hočem, prijatli in sosedje, da vas te škode obvarjem, s svojim ravnanjem soznani, po kterim jez že mnogo let svoje drevesa prenaagliga popkanja in cvetenja obvarujem, in pozebo cvetja skorej vselej zabranim.

Pervič postavim take zgodnj cveteče sadu-nosne drevesa že koj o začetku, če je mogoče, le na take kraje, kjer ne dobivajo preveč raniga (juterniga) ali poldnevniga sonca.

Drugič obložim mesca svečana ali sušca, ko je zemlja še prav zmerznjena, debela teh drevés pri njenih koreninah, kakor dalje se okoli pod zem-ljo razprostirajo, visoko z listjem, snegam ali zdrobljenim ledam. To pokrivalo zadržuje drevésa, da ne popkajo prehitro (prerano) in se še takrat preč vzame, kadar se ni nobeniga mraza več bati.

Poslednjič postavim, posebno pred pertli-kovce, kader se pomladi mraza bojim, kjer se cvet

že prikazuje, pred vsako drevesce 1 ali 2 posodi (čebra) z vodo napolnjeni, si spletem in pripra-vim vervi iz slame, privežem en konec vsaciga teh vervi verh drevesca, drugi konec vtaknem pa u eno teh posod u vodo. Slamnata verv, ktera čez drevesne vejice dol seže, odpelje mraz z drevesa u vodo. Pri visocih drevesih je to ravnanje ne-kako težavniši, pa se vunder dobro poplača. Ka-dar se voda u posodah z ledam pokrije, se ta preč odpravi, ter nalije se druga voda. J. Š.

Zgodovinske pisma.

3. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 4.

Žitoreja še večí spodbodik k omikanju.

V družih, tudi gorkih deželah so se ljudje morde od tičev naučili zernje divjiga žita smukati in jesti. Ker jim je pa žito teknilo in se je dalo hraniti, so se zmislili ga množiti; sčasama so se prepričali, de se jim v zrahljani persti bolje ob-naša in več da; niso se tedaj več okoli plazili, marveč se zemlje ali svojiga kraja poprijeli, si šotore napravili, v njih prebivati in pridelke hra-niti. Tudi taki žitoredniki so mogli med sabo v zveze stopiti, sebe in svoje pridelke vzajemno bra-niti, in hudodelnike med sabo v strah djati, in, ko ni bilo drugač, jih tudi pokončati. Podvergli so se bili ali pervimu, ki je bil žitorejo zamislil, ali so si pa med sabo nar bolj jakiga za glavarja iz-volili, kateri jim je, ali po svoji zastopnosti ali pa z njih svetam postave dajal, in čez nje gospodoval.

Tudi žitoreja je človeka iz divjosti vlekla, omikovala in ga čedalje k prijetnišimu življenju zbu-jala. Kjer koli so bili ljudje že z žitnimi pridelki, s sadjem ali drugim živežem bogato prevedeni, so jeli na marsikaj misliti, kar bi jim ljubši in prijet-niši bilo. Tudi sila in potreba jih je učila marsi-kaj koristniga znajti. Vsaka koristna znajdba spri-čuje človekov um, in ga povzdigne čez neumno živino. Brezštevilne rokodelstva, umetnije, zna-nosti in vědnosti, ki nam koristijo, in brez kterih bi prav revno živeli, so bile najdene v starodav-nih časih. Nič ne vemo, kdo in s čem je prvi kopal, oral, zernje tolkel in mlel; kdo je prvi oginj zanetil, lonec naredil, močnik skuhal, pogačo ali kruh spekel. Neznani so nam, ki so prvi rude kopali, ali kovali, sekali, želi ali preli, tkáli, šivali itd. itd.

Od kar so bili ljudje na svetu, so marsikaj potrebniga in koristniga iznajdovali, in dokler bo svet stal, se bo še zmirej kaj iznajdovalo. Na vi-soki stopnji omikanja so mogli že tisti biti, med kterimi je bilo enimu bistroumnimu v glavo padlo, besede na njih glase razkrojiti, in za vsaki glas posebno čerko znati, to je, učen in srečen je bil, ki se je bil prvi zmislil pisati. Kdo pa je bil? — Kdaj in kje je živel? tega ne vemo, kakor tudi ne za znajdnike tisučnih družih zlo koristnih reči.

Umne ljudstva, ki so se bile zemlje poprijele, marsikaj najdle in izdelovale, so se počasi sozna-nile, vzajemno spoštovale, med seboj pogodile, v zveze stopile in svoje pridelke in izdelke zamenje-vale, s perviga blago in blago, sčasama pa so se bile zmislile in iznajdle denarje delati, kar je za trgovino še bolj pripravno bilo. Kamela „aziatska barka“ je že v starodavnih časih, kakor še dan današnji, čez neizmerljive pešene pušave v velikih tropah, obdanih z dobro oroženimi varhi, blago

tovorila, ali iz ene dežele v druge daljne dežele prenašala. Počasi je pa šla kupčija, kakor s kamelami po suhim, tako ali pa še veliko bolj z barkami po morji, de so se silodaljni narodi soznali, in si, ne le samo svoje pridelke in izdelke, temoč tudi svoje druge najdbe, umetnije, znanstva in jezike podelili. Nekdanje šotoriša in vasi so se spremenjevale v terge, tergi v mesta, in kakor so se po trgovini bogatije od enih strani v mesta stekale, so se po družih na dežele razlezovale, de na mero, kakor so se ljudstva omikoval, so prijetniši živele in se bolj počutile. Samopridnost je trgovino spodbodila in učila; trgovina pa ali kupčija je cele narode mečila in omikovala, de so dobro izobraženi čedalje bolj se množili, vzajemno se divjim ljudstvom branili, jih zatirali, in jih v kraje spravljali, de je zmirej več omikanih in manj divjih bilo, tako, de se današnji dan v primeri celò malo več prav divjih ljudi na svetu najde.

Iz živino- in žitoreje se je tedej počasi vsa omika ali izobraženje človeškiga rodú na zemlji razcveto; brez teh réj bi bilo celò malo in sicer le divjih ljudi na svetu; od divjiga sadja, lova in ribstva bi se jih ne bilo moglo veliko preživeti. Človek je k delu vstvarjen.

Slovanski popotnik.

* G. dr. Anton Starčević v Zagrebu je razpisal naročilo na „rečoslovnico“. Primorali so ga k temu delu pisatelji, ki, kakor on pravi, pišejo, kakor se v tistih krajih govori, kjer živé, ne pa, kakor bi imeli, vsi enako. Njegovo načelo je: „Govori in piši razumljivo in kolikor mogoče ušesu ugodno“. Naročivna cena te knjige znese 1 gold., potem pa se bo povišala. Čas naročila pošiljati je do 1. svečana 1852. — Gospod Šumavsky pripravlja vseslavenski rečnik, ki je že tudi naročnino na-nj izpisal. To je gotovo za Slovane vesela novica in v velik korist slavenskemu slovstvu. Da je pa tudi izdatelj mož za tako imenitno delo, dokazujejo njegove dozdanje dela. Ta rečnik bo sestavljen iz vsih glavnih slavenskih narečij, iz ruskega, poljskega, českega in jugoslavenskega po najboljih rečnikih. Razun tega bo pa tudi mnogo besed starocerkvenega in bulgarskega narečja zapopadel. Naročnina na prvi, to je, slavensko-nemški del znese 5 gold. in se tako dolgo prejema, da pride na svitlo prvi zvezek, kar se ima zgoditi mesca travna 1852. Potem pa se bo izdajalo delo po zvezkih; naročnina za vsaki zvezek bo znesla 20 kr. Celi rečnik bode obsegel kakih 80 pol v velikej osmiri.

* Mirko Bogović je v Zagrebu izdal pesme Antona Nemčiča, ktere tudi „Narodne novine“ lepo pretresujejo in hvalijo; kristjano Palmotićevo, izdano na stroške ilirske matice, pa zavolj tega grajajo, ker so matičarji na njej pilili in preveč r-or nakupičili, in tako lepoglasje zaterli. —

* Iz Dunaja zvemo, da je zemljovid slovenskih dežel že večidel dodelan, tako, da bi utegnil že ta mesec na svitlo priti, ko bi ga ne zadrževala etnografsko-statistiški popis in imenik, ki bosta blizo 10 pol obsegla in ne moreta tako kmalo natisnjena biti. — Slovensko malo berilo po g. g. knezoškofu Lavantinskemu vredjeno, bo menda za kakih 10 dni na Dunaji popolnoma natisnjeno; obseglo bo kakih 8 pol. Fr. Cegnar.

Slovenske slovstvene reči.

Povabilo k društvu sv. Mohora.

Živili Slovenci! S timi besedami smo ravno pred lètom pozdravili predrage slovenske brate, ter jih povabili, po izgledu družih narodov društvo osnovati, ktere ga namén bi bil, dobre in koristne bukve izdajati, jih med ljudstvom razširjati, tako slovenski narod izobraževati in naše slovstvo po mogočosti podpirati in povzdigati. Hvala Bogu, naše besede niso bile v vèter govorjene; tako društvo je pod imenom: „društvo sv. Mohora“ osnovano in postave taistega že 1. septembra l. l. po našej „bčeli“ razglašene. Veselo se razvija in raste, od vsih strani se oglašujejo udi, kar mu naj lepšo, naj veselišo prihodnost obeta.

Začasni odbor za lèto 1852 je po §. 4 društvenih postav takole sestavljen:

Zač. vodja: Andrej Einšpieler, mestni kaplan v Celovcu. Odborniki: za *Kerško škofijo*: Simon Rudmaš, c. k. šolski svetovavec na Koroškem; Dragotin Robida, c. k. gimnazialni učitelj v Celovcu. Za *Goriško škofijo*: Štefan Kociančič, profesor sv. pisma v Gorici; Pirc Matevž, mestni kaplan v Gorici. Za *Labudsko škofijo*: Matia Vodusek, inf. opat v Celju; Jernej Francel, zač. gimnazialni učitelj v Celju. Za *Ljubljansko škofijo*: Dr. Janez Bleiweis, vrednik „Novic“ v Ljubljani; Luka Jeran, mestni kaplan v Ljubljani. Za *Sekovsko škofijo*: Matijašič Juri, c. k. gimnazialni učitelj v Mariboru; Davorin Terstenjak, c. k. gimnazialni učitelj v Mariboru. Za *Teršasko škofijo*: Ivan Koseski-Vesel, c. k. denarstveni svetovavec v Terstu; Miha Schwab, c. k. šolski vodja v Terstu.

S serčno prošnjo se obrnemo taj na vse jugoslavenske rodoljube, v prav obilnem številu k „društvu sv. Mohora“ pristopiti in ga po vsej moči v njegovem prežlahtnem naménu podpirati. Po §. 3 znese pristopnina za učitelje ljudskih šol na deželi in za učence na lèto 1 fl. 30 kr. srebra, za vse druge (tudi družtva) pa na lèto 3 fl. sr. Dalej plačajo učitelji in učenci, kader prvič k društvu pristopijo 30 kr. sr. vsi drugi pa 1 fl. sr. upisnine. Plačila se ali celolètno ali pollètno popred odrajujejo in frankirane ali odboru dotične škofije ali pa naravnost v Celovec pod nadpisom: „Društvu sv. Mohora v Celovcu. Pri Janezu Leonu oddati“ pošiljajo. Vsaki pristopivši ud dobí pristopni listič in vse od društva izdane bukve zastonj.

Zraven se pa tudi povabijo in poprosijo vsi slov. pisatelji za društvo prav marljivo spisovati in svoje spise pod gori naznanjenim naslovom v Celovec pošiljati. Vselej mora na posebnem lističu pristavljeno biti, pod katerim pogojem pisatelj svoj rokopis društvu prepusti. Društvo bo vse podučne in kratkočasne spise, ki kat. veri in nravnosti nasproti niso in v politiko ne segajo, radovoljno prejemalo.

Imena društvenikov ter druga naznanila in novice bodo vselej po „Bčeli“ razglašene. Sicer se bo v vsem po društvenih postavah ravnalo.

Bratje! zjedimo se v omiko in požlahtnjenje našega dolgo zatertega naroda, — iz malega rase veliko in slavno — in bodočnost je naša! Živili Slovenci!

V Celovcu 1. januarja 1852.

Začasni vodja:

Andrej Einšpieler,
mestni kaplan.

Začasni tajnik:

Anton Janežič,
začasni gimnazialni učitelj.
(Iz „Slov. Bčele“).

Zgodovinske pisma.

4. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 5. in 6.

Človeški rod razpade v več verst.

Po svetu razkropljeni ljudje so razpadli sčasoma po dušnih zmožnostih, po telesni, glavni in obrazni zrasti, po barvi obličja ali tudi celiga života v več različnih verst; učeni jih vverstujejo v tri poglavne rede:

1. Kaukaški rod, ki je obljubil Predazio in Predindio, severno Afriko in celo Evropo razun njenih visoko severnih krajev. Ta rod je nar bolj primerjeniga, tedaj nar lepšiga života in prijetniga obličja, je bele kože z belokostanjevimi, nižje pod soncam pa bolj z tamnimi, zadnjič črnimi lasmi; je nar bolj bistriga uma, in poklican k svobodi in gospodovanju. Kar je dogodivšine, ali glasovitih v blagor človeštva na svetu dopernešenih del, je večidel od njega; od družih rodov se malo ali celò nič ne vé.

2. Negriški ali zamorski ljudje so več ali manj černe kože, s kodrastimi in volnatimi lasmi; ni ga še bilo, kar svet stoji, znaniga slavniga možaka med njimi. Zamorci so v Afriki domá, zunej tistih nesrečnih, ki jih evropski kristjani, neusmiljeni samopridneži, v Afriki kupujejo, čez morje v Ameriko vozijo, in tam v grozovito sužnost drago prodajajo, de lakomnim bogatinam pri pičlim živežu in pod korabačem zemljo v pridelanje nam tako prijetne kave in cukra obdelujejo.

3. Mongolski rod s potlačenim ali vderitim nosom in močno saksebi stoječimi očmi, je rumene do belorujave životne barve, gladkih in črnih las. Ta rod se je razprostil po vsih azijskih jutrovih deželah in po vsih bolj severnih krajih celiga sveta. Taki so Mongoli — nekdej strašno grozoviti vojšaki, Kitajci, Japaneži, Kalmúki in mnogi drugi narodi.

Tudi Amerikanci se razločijo od tukaj omejenih rodov, so kotlovorujave barve, in imajo redke šetinaste lasé.

V Australii, ali petim, nar kasneje najdenim delu sveta, razločijo učeni Malajski ali Avstralski rod, z gladkimi ali malo kodrastimi lasmi, in černorujavo, več ali manj tamno kožo.

Razrašenje jezikov.

Kakor so se mnogoverstne, po svetu razkropljene ljudstva iz nekaj malo rodov razcvele, ravno tako so človeški jeziki — katerih do 2000 štejejo — izrastki iz nekterih glavnih debel. Vsi jeziki, ki so kot véje ali vejice svojiga lastniga débla, se nekoliko med sabo zlahtajo, in to po besednih koreninah. Tako menijo učeni in dokazujejo, de razun ogerskiga in nekaj malo družih, so vsi evropski, perzijanski in poglavni predindianski jeziki iz svojiga lastniga debla zrasli; ravno tako speljujejo vse druge jezike nazaj na nekaj celò malo poglavnih debel. Pervi na besedah zlo ubogi ali pomanjkljivi jeziki so že vsi prešli; iz njih so se razcveteli novi, de, kakor je kakošin narod bolj napredoval, je tudi njegov jezik rasel in se razcvetoval; zakaj za vsako novo razmero med ljudmi, za vsako novo reč, za vsako znajdbo, vmetnost in znanost treba je bilo nove besede. Izobraženi narodi so tudi svoje jezike obdelovali in gladili. Mnogoteri zlo omikani in gladkotekoči jeziki so pa tudi že prešli ali pomerli; tako hebrejski, greški in latinski v Evropi, in sanškritski v izhodnih In-

diah. Današnji greški jezik ni več tisti, ki so ga Greki pred 1800 leti in še pred govorili in zlo veliko bukev v njim spisali. Iz latinskiga so izrasli talianski, francoski, španjski in portugalski, in iz sanškritskiga, ki je bil nar bolj vglajen in prijetin na svetu, so se scimili večidel vsi sedanji nar poglavitniši jeziki izhodnih Indij. Med tem, ko mnogi umerli jeziki še zmirej enaki v bukvah mirno počivajo, se živi jeziki na svetu zlo in neprehama spremenjujejo. Ko bi prišel po svoje učen Nemec, ki je pred 200 leti živel, zopet na svet, bi ga sedanji Nemci teško in ne več čisto razumeli; tako se več ali manj pri vsih živih jezicah godí.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Knjige 2. razdel „Arkiva za povestnico jugoslavensku“, ki nam je te dni v roke prišel, vredjen po neutrudljivim predsedniku društva jugoslavenske povestnice in starine g. Ivanu Kukuljeviću Saksinskomu, nam je nov dokaz, kako véro ovo društvo napredva. Zapopade ti del mnogo imenitnega in mikavnega o politiški in cerkveni povestici o umetnosti in književstvu, med drugim tudi pismo Tomaža Kröna, Ljubljanskega škofa, pisano v Gornim Gradu (Oberburg) leta 1629 p. Vilhelmu Lammerman-u jezuitu Bečkomu: kako bi se mogli Uskoki, ko spoznavavci gerške vére, ki so privreli iz Turškega na Krajnsko in Štajarsko poleg meje Horvaške, krimsko-katoliški véri povratati. Vážni knjigi je pridjan tudi kamnopolisni snemk darivniga povelja kralja Štefana Tomaža, pisanega v bosanski cirilici, v Vranduku 1446.

* Ravno se natiskujejo lepoznavna dela českega pisatelja Chocholovškega, katerih sta dva zvezka že iz tiskarnice prišla.

* Slavni Ladislav Čelakovsky je izdal drugi del vseslovanskega berila, ki obseže rusko narečje in je sestavljeno iz vsih najizverstniših ruskih pisateljev.

* „Bčela“ naznani, da misli gosp. Miroslav Vilhar o kratkem zvezek pesem na svitlo dati.

* Slavni Kolár je dokončal malo pred smertjo novo žaloigro v štirih djanjih pod naslovom: „Don Cesar a spanilá Magelóna“.

* Slavni Šafařík je obogatil knjižnico akademiškega bravnega društva s tem, da ji je podaril čez 40 knjig različnega zapopadka.

* V českem narečju bo skoraj prišla na svitlo od gospoda dr. Reus-a sestavljena botanika pod naslovom: „Květina slovenska“. Obsegla bo kakih 20 pól.

* Kmaló bo začel izhajati nov pedagoški časopis česki pod naslovom: „Škola, časopis učitelům na školách obecnych, hlavních a nižších reálních“. Vredovali bodo ta časopis 4 ali celò 5 mož. Za vrednike se imenujejo gospodi: profesor Čupr, Havelec, Štastný in Tesař.

* Matija Ban ima tretji del knjige „Dubrovnik“ za tisk pripravljen, pa ga ne misli še izdati, ker se perva dva dela še nista poprodala.

* Rusinsko slovstveno društvo v Prešovu, ki se je osnovalo v letu 1850 in šteje le 26 udov, je že 10 knjig na svoje stroške izdalo.

* Dozdanji vrednik „Pražkih novin“ g. Vaclav Jaromir Písek je od vredništva odstopil, ktero je prevzel Jožef V. Šesták.

* Te dni je prišel 12. zvezek družega tečaja časopisa v pospeh času primernih poprav na gimnaziih na svitlo. Vreduje ta časopis slavni pisatelj profesor Jungmann.

sajene zamore kmetovavcu 9 centov pridelka dati; če natanjko prerajtamo vse stroške, kaže srednja rajtinga 137 fl. čistiga dobička, ki je kmetovavcu gotov, če previdno hmeljiše obdeluje. Ali pridelala toliko vinorednik na oralu vinograda?

Kdor pa se hmelja loti, naj sadi le nar lepšiga žlahniga, ker samo tak donese dobiček, s slabim mu žuga zguba.

Nekdaj so hmelj skoraj le na Českim sadili, in Česka dežela je prevedovala skoraj celo Evropo po niski ceni, cent po 20—30 fl.; poslednji čas se ga tudi na Parskim, Angleškim itd. prideluje veliko, in vunder je sedaj cena trikrat višji od nekdanje zato, ker se ga vedno več potrebuje, in tako bo morebiti še 100 let terpelo, dokler ne pridemo, kjer smo sedaj z vinorejo, ktera le v posebno dobrih legah in pri posebno dobrih sortah kaj dobička donša.

Naprava hmeljiša je gotovo cenejši od naprave vinograda, ker sajenci k večimu ravno toliko veljajo, ko terta, obdelovanje zemlje je pa za hmelj cenejši.

Hmeljiše verže že prvo leto veliko dobička, če se med hmelj repa ali kapus sadi.

Kdor se pa po tem priporočilu naprave hmeljiša loti, naj skerbí, da si le sadi žlahniga, lepo dišečiga, šibkiga hmelja omisli; sicer mu bo taka pela, kakor vinorejcu, ki ima slabe terte, ali vertnarju, ki ima slabe sadne plemena; taki si v dobrih letinah malo pridobijo, v slabih pa imajo gotovo zgubo.

Nar boljši sadike se dobé iz Saca na Českim in iz okolice tega mesta, ki sloví po celim svetu zavolj nar žlahnjšiga hmelja. Ta hmelj, dobro gleštan, se tudi ne zverže, v drugo zemljo presajen.

Naj bi kmetovavci v pripravnih krajih se poprijeli hmelja, — naj bi zlasti vinorejci v taci ravninah, kjer jim vinoreja ne donša dobička, hmeljiša si napravili in se s terto le v gorice ognili *).

Allg. L. u. F. Zeit.

Zgodovinske pisma.

5. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 8.

Razkropljeni ljudje postanejo malikovavci.

Pervi očaki so sami darovali za se in za svoje ali pravimu Bogu, ali pa družim zmišljenim bogovam. Ljudje so jih spoštovali in se jih bali, zakaj vverili so se bili ali se dali vveriti, de so taki v posebnih zvezah z božanstvam. Pri vsih bolj omikanih starodavnih narodih so bili darovavci ali duhovniki prvi učeniki ljudstev; odločili so se bili sicer sčasoma zmed njih v svoje verste ali rede, jim postave dajali, jih sodili, zdravili, in izsred sebe jim vladnike postavljali, ki so jih mogli po ravno tistih postavah vladati, ki so jih jim oni sami dajali. Ko so ravno pri tim za se dobro skerbili, vse vednosti in znanstva sebi prihranovali, in jih le v svoji versti ali med sabo skrivoma plodili, so vunder tudi kot učeniki in krotitelji ljudstev njih veliki veliki dobrotniki bili. V drugo versto so postavili vojšake v potrebno brambo domovine in deržave; v tretjo kmetovavce, v četerto roko-

dele in obertnike, in v peto živinorednike ali čednike, ki so zavolj svojih opravil, zlasti pri drobnici, smerdeli, in zategavoljo zaničevani bili. Nikomur ni bilo pripušeno iz ene verste v drugo prestopiti; kar je bil oče, mogel je biti tudi sin, in to rod za rodam. To je bila pa strašna overa ali zaderžik vse visokeji omike; zakaj človeka duh je bil potlačen ali zatert, de se ni dalo napredovati, in de nikomur ni bilo mar kaj več znati od svojiga očeta; torej so se bili vsi taki narodi postavili na neki srednji stopnji omikanja in so, bi rekel, obderveneli. Vojaštvo je počasi se povzdignilo, duhovstvo spodkopalo, premoč in vlado na se potegnili. V mnogih krajih vshodnih Indij živé še ljudje do današnjiga dne nepremakljivo v take verste razdeljeni.

Razun pri Hebrejcih je bil pri vsih družih razkropljenih narodih spomin praviga ediniga Boga, stvarnika nebes in zemlje, zginil; od stvarjenja in potopa so živele še med njimi neke, pa zmirej bolj spačene ustne izročenja. Namest Boga molili so dela božjih rok, de se je tako krivoverstvo in malikovavstvo med njimi vkoreninilo. V nekterih izhodnih deželah se ponoči zvezde nedopovedljivo lepo lesketajo; tu so si zvezdočastje vpeljali, de so bili sonce, luna in zvezde njih bogovi. Bolj umni Hindostáni ali izhodni Indiani so imeli tisto skrito, čudno in nerazumljivo naravno moč, ktera vse obderži in vlada, vse speljuje in doveršuje, za svojiga boga. Ker je pa niso od sveta ločili in ji lastniga življenja priznali, jim je celi svet prvi in poglavni bog bil. Taki véri ali tacimu modrovanju pravijo panteizem. Ker se pa natorna moč razdeli ali razodene v brezštevilnih posebnih močéh, kterih, postavimo, se ena bliska ali gromí ali treska, druga zemljo pretresuje, ena zarája trave, ali sadje, ali jagnjeta, druga pa grozdje mečí ali v kači giblje; ta misli v človekovih možganih, una pa poje s slavčkovim jezičkam; ena prižene oblake, de deží, druga daja vode iz vira itd. so imeli vsako tako posebno natorno moč za boga. Vsaki taki natorni moči so naredili sčasoma kakšin spominik ali podobo večidel človeško; ljudstvo pa počasi ni več natorne moči, temuč nje spominek ali podobo za boga imelo. Tako so imeli Hindostáni od perviga nar višjiga zmirej doli do nar nižjih brezštevila bogov in boginj. Veliko starih narodov je molilo natorne nezapopadljive moči in je po hindostánsko v malikovanje zabredilo.

V Perzio in okolne kraje se je bila v starodavnih časih, pa od drugej, véra dveh glavnih bogov zaplodila; beloboga, od kteriga vse dobro, in černoboga, od kteriga vse hudo pride; eden in drugi sta imela pod seboj velike verste zmirej nižjih in brezštevilnih bogov; vedno sta se med seboj vojskovala, in Perziani so živo verovali, de bo belobog zadnjič černoboga slavno premagal. Pagáni so imeli vsi vgodne, mile in dobrotljive, pa tudi hudobne, nagajive in vkljubne bogove, pa brez de bi kot perzijski v cele vojske vversteni bili. Eni so bili bolj glavni, višji in mogočnejši bogovi in boginje, drugi nižji in manj češčeni.

Greki so se zmišljevali in razodevali od svojih bogov in boginj vse človeške slabosti; njih bogovi so se ženili, in so se bili močno pomnožili — vse po človeško; tudi so svoje perve, večidel zmišljene izobraznike ljudstev, perve iznajdnike potrebnih in zlo koristnih reči, postavodajavce in junške vojšake bogovam prištevali, in jim božjo čast skazovali. Pri Grekih in Rimcih ni nobeden

*) Če kdo po tem priporočilu želi natanjčnega popisa, kako s hmeljem ravnati, da bo prav, naj nam naznani; radi bomo hmeljorejo obširnisi razložili. Vred.

za vse bogove in boginje celiga naroda vedil; poleg tega je imel še sleherin svoje domače ali hišne bogove, in še posebej eniga nižjiga, ki ga je v sedanjim življenji spremljal, in ki ga je svojiga genia ali varha imenoval.

Iz zvezdočastja se je počasi živinočastje scimilo; nebeške znamenja so bile že davno v Egiptu znane; Egipčani so jih z neba na zemljo predstavili, ker so jim v čast ali spomin iz kamnja zrezane, ali iz brona zlite živalske podobe stavili. Ščasoma je ljudstvo takim živalskim podobam božjo čast skazovalo, kasneje pa je bogočastje na pravo živo živino šlo, de so v Egiptu in nekterih drugih krajih junce, ovne, leve, slone in še celò velike kače in druge živali v osramotenje človeškiga uma molili. Pri vsih bolj omikanih pagánih ali malikovavcih so bili učeni in modrijani nekoliko bolj čistih vér; plodili so jih pa le skrivaj med sabo in obhajali mnoge slovesnosti ali skrivnosti ob posebnih časih in tudi v posebnih tempeljnih, v ktere pa ni bilo dano prostimu ljudstvu stopiti.

Po razločku vér je bilo pri pagánih bogočastje zlo različno; Hindostáni so se nedopovedljivo mučili in pokorili, de bi se bile njih duše po smerti zopet z bogam zedinile. Žertvovanja ali darovanja so bile pri vsih malikovavcih v navadi; tako tudi mnoge očiševanja, godovi, prazniki, molitve itd. Med tem, ko so pa Greki in Rimci svojim bogovam in boginjam v čast vesele in slovesne godove in praznike obhajali, in na take dni z darovano ali bogovam posvečeno živino in družimi zbranimi pridelki sebe, svoje družine, žlahto, prijatle in sosedo priljudno gostili, so drugi narodi z nesramnostmi ali družimi norostmi svoje bogove častili, ali grozovito ljudi klali, in njih kri in meso v prijetni duh in v potolažbo jeze hudih bogov žgali. Feničarji so še celò svoje lastne otročice v naročje veliciga, iz brona zlitiga in razbeljeniga malika Moloha devali.

Slovensko slovstvo.

Drobtince za novo leto 1852. Učiteljem in učencom, starišem in otrokom v poduk in kratek čas. 7. leto. Na svetlo dal Jožef Rozman, korar stolne Labudske cerkve in vodja škofijnega seminišča pri sv. Andreju. Veljajo 48 kr. Na prodaj po vsem Slovenskem..

Radostno smo sprejeli novi (7.) tečaj občje spoštovanih „Drobtinic“ ter ga z velikim veseljem prebrali. Veči hvale jim ne moremo dati, kakor da rečemo, da so zlata knjiga v pravo korist in omiko slovenskega naroda in da so skozi in skozi vredne svojih poprejšnih šesterih šestric ne le po notranji ceni mnogoverstnih predmetov, temuč tudi po čisti slovenski pisavi, ki ne sili slovenskega bravca, da bi zatajil svoj narod in jezik njegov, ko jih v roke vzame. Vedno veje duh mojstra klasičke knjige „Blaže in Nežica“ v njih, ki podaja obilo lepega blaga vsaki versti bravcam, kakor si ga želé in ga potrebujejo. S tem duhom navdan, ki nikdar ne zabi naloge slovenskega pisatelja, so častiti g. korar Rozman doveršili svoje blago delo za leto 1852 ne le kot vrednik „Drobtinic“, temuč tudi kot naj pridniši pisatelj letošnjiga tečaja.

Obsežek, ki ga hočemo kratko naznaniti, bo našim častitim bravcem spričal resnico zaslužene hvale.

Na čelu letošnjega tečaja stoji lična podoba sv. Ruperta, Solnogradškega škofa, krasno izdelana v tiskarni „Lloyda“ v Terstu, pod ktero vidimo obrazek Solnogradškega mesta, od kodar je imenovani

škof prižgal luč sv. vére tudi po Slovenskem, kar bemo v znamenivem zgodovinskem popisu Solnograda, ki lepo razjasnuje pridjano podobo.

Delo začne po navadi večletni „pastirsko ogledalo, duhovskim bratom izročeno za pokus in popravo“, v 10 oddelkih; deseti zapopade nasledbo pridig od 1. pôstne nedele do 6. po veliki noči. — Za tem sledijo življenjopisi: Mat. Nakar-a, Sirskega škofa, Šimna Klančnik-a, doht. sv. pisma in bivšega učitelja bogoslovja v Ljubljani, Jurja Japel-na, zvezde slovenskega slovstva, Anton Knafelc-a, poštenega kmeta Kalobške fare, Mice Srebot Mastnakove, Mice Devpelnove, in Augustina Šefler-a novega mučenika.

Tretji razdelek so „prigodbe žalostne in vesele mladim in starim v podúk in svar“, namreč: Turki na Koroškem, — gorje lažnivcu! — najdeno odrajtaj! — spoštuj očeta in mater! — kupica žganja, — mladina varuj se nečistosti! — grešno znanje gotova nesreča, — vediti svojo posledno uro bi ne bilo sploh dobro, — v ris hoditi pa hudega rotiti je nevarno, — Boga se boj in njega podobe v časti imej!

Za tem sledi nekoliko prilik in basin, — poteh pa ogledalo za šolo in domačo rejo otrok v sledečih izverstnih sestavkih: „Odperto pismo srenjskim poglavarjem (županom), — šolarsko blago za nareke in predpise, — knjiga življenja, — zarano začne žgati, komur je kopriva mati, — Janezek in vertnar, — poglejte kaj privada zna! — kratka dogodivščina starega sveta, — od živalstva, — od planetov ali premikavnih zvezd, — od nepremikavnih zvezd.

(Konec sledi).

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Radgone. V tem mesecu so u vinogradih vso tersje obrezali, gnoj nanosili itd.; nekteri posestniki večih vinogradov so celò ukazali že vincarjem kopati; vendar jim je sledeči mraz 19. svečana preneglo upanje protoletja vkončal. Na rozgah (Reben) se vidi polno polno zdravih očesic, kar ljudém upanje daje obilnega sadja. Bog daj! Vinska cena: lanjsko je po 80 do 95 fl. sreb. štertinjak; 1849. leta po 160 do 180 fl.; 1848. leta pa po 200 fl. in tudi še čez. Jabolčnice se po 30 do 40 fl. sreb. štertinjak dobí, brez lagvov (bučaljev). Ukazal sim, da naj se pri mojem vinogradu z gnojnišem ravna, kakor je bilo v „Novicah“ razjasnjeno; vincar je to spoznal za kompost, kakor oni pravijo, vendar je hitro po razlaganju različnost uspeha od njih komposta zapopadel.

F. Jančar, podžupnik.

Iz Celja. J. Š. Tudi pri nas je bilo zapovedano, da ob nedeljah in praznikih se ne smé teržiti, da morajo duri štacún in prodajávnice o nedeljah zaperte ostati. To se tudi zvesto spolnuje. Duri so zaperte, štacune prazne, ulice prazne, nasproti pa — oštarije polne!

Od Savine. J. Š. Kako se časi spreminjajo! Vi-teški gradovi na sterminah, grajšinske poslopja u dolinah, rožlanje orožja in žvenklanje kozarcov, sužnost, tlaka in desetina, vse je minulo in zgodovini zapadlo. Pa na podertijah starodavnih poslopij klije in raste novo življenje, in mirne naprave umetnosti in obertnije razvijajo svoje bandera. Kakor po več deželah, tako tudi na doljnim Štajarskim zdaj mnogo nekdanjih grajšin praznih in skorej popolnoma zapuštenih stoji. Blizo Celja lepa velika grajšina Blagon (Reifenstein) je skorej tudi tej osodi zapadla; visoko zidovje prazno u zrak molí. Tamkej se bode zdaj krasna velika fabrika mjila (žajfe) in sveč osnovala.

21. Pri vroči pēči se ne smejo obleke ali take reči, ki se lahko vžgejo, obešati ali polagati, in zvečer, preden se spat gré, se mora vse to pospraviti.

22. Nevarno je, če se lan ali konoplje ali predivo na pēči ali v pēči ali pečnici suši, in ponoči z lučjo okoli hodi, ker se to lahko vžge; tudi na sušivnicah se mora na to dobro paziti.

23. Če se kakošno olje ali smola vžgè, se ne smé z vodo polivati, ker se po tem še bolj vname, ampak se mora berž zadosti suhiga pepela natrositi, da se zaduši. Tudi se ne smé blizo hiš streljati.

24. Pozimi je nevarno v loncih žerjavico ali goreče oglje v kamre (izbe) nositi ali pod posteljo postavljati, ali v ognji razbeljene kamne, namesti gorkih flaš ali steklenic, v posteljo devati; namesti tega se znajo z vrelo vodo napolnjene, dobro zamašene kugle ali verči vzeti.

25. Slama, žaganje, dračje itd. ne smé blizo ognja biti, da kakošna iskra ali goreč ogel v to ne pride; take reči se tudi ne smejo blizo dimnika položiti; oglje se mora v varni kraj spraviti, ker zna še dolgo časa vročino v sebi imeti; žveplo, solitar, pulfer se mora v varni kraj pred ognjem spraviti; ravno tako ne smejo z ogljem ali z ribjo mastjo namazane reči preveč na kupu ležati, ker se same od sebe lakko vnamejo, in lahko oginj naredijo.

Pripomočki, oginj zadušiti ali pogasiti, so slednji:

Pervo in nar potrebniji je, da se naglo nevarnost na znanje da.

Drugo je voda.

Tretje: dobre gasilnice ali špricavnice, ognjene vedra, kaveljni ali aki in lojtre za oginj. Naj bi imela vsaka soseska svojo gasilnico!

Scer ob hrupu ognja veliko ljudi skupaj pridère. Veliko jih pa pride le zijale prodajat, brez da bi kaj pri gašenju pomagali. Veliko od teh, kateri bi radi pomagali, pa ne vé, nekaj od straha, nekaj zavolj pomanjkanja previdnosti, nekaj zavolj pomanjkanja dobrega verstenja (to je nar več napaka!), kaj bi storili, ali kako bi nar laglej pomagali, ali pa niso s pripravnim orodjem ali posodami za vodo prevideni.

Dosti je pa tudi taci, kateri le zavolj lakotniga in tatvinskiga namena pridejo. To naredi nerodnost in zmešnjavo pri gašenju ognja. Pri gašenju je posebno pravo verstenje pomočnikov potrebno. Poglavitna reč je pri tem, da vsak prebivavec kraja vé, kaj ima pri ognji opraviti. Z—c.

Zgodovinske pisma.

8. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 11.

Babilonci — prvi omikani narodi na zemlji.

Pervim nam nasproti ležečim aziatskim deželam pravijo in so od nekaj rekli mala Azia. Za temi se razprostirajo druge dežele, obstoječe iz neizmerljivo velic in grozno rodovitih, večidel ravnih planjav, ktere se tudi od starih časov imenujejo Predazia ali Predazianske dežele.

Tukaj so od neznanih časov mnoge ljudstva po nomadsko svoje velike čede pasle, druge pa se zemlje poprijele in jo obdelovale.

Mozes piše, de Noetav vnuk Nimrod „mo-gočen lovec“ je v teh krajih babilonsko mesto vtemeljil, ki je postalo glava celiga kraljestva. 200

let kasneje je Nin, asirski kralj, premagavec neštevilnih ljudstev, na reki Tigris, mesto Ninive, tri dni hodá veliko, sozidal, in si babilonsko kraljestvo podvergel. V nekim strašnim boji vidi junakinjo, ki se z nenavadno serčnostjo obnaša in k zmagi nar več pripomore; — tu reče njenimu možu: zberi si: ali češ raji ob svojo ženo ali ob oči priti. Nesrečni mož obupa in se umori; tako postane Semirámida njegova žena — kraljica. Ona si sprosi zdaj od svojiga noviga moža oblast le pet dni kraljevati; kralj ji dovoli, in nje pervo delo je bilo, de je kralja, svojiga moža — iz poti spravila, in potem še 42 let sama, po moško oblečena, kraljestvo vladala. Stolno mesto Ninive ji ne dopade, torej povzdigne Babilon v pervo nar več in glasovitni mesto na svetu. Na obéh bregih reke Evfrata sozidano, je bilo štirivoglato, in je imelo na vsaki, po 4 milje dolgi strani po 25 mestnih vrat; obdano je bilo s 54 sežnjev visokim, in 14 sežnjev na verhu širokim, in s 1500 močnimi turni previdenim obzidjem; kraljične poslopja in shotovanja, mostovi čez Evfrat, Baalov tempel itd. so bili nedopovedljivo dragi in krasni.

Semiramida, časti- in dežellakomna junakinja, si napravi armado 3 milionov pešcov, poldruziga miliona konjikov in 100.000 vojsnih voz; premaga in si podverže vse dežele od Etiopije v Afriki do Indij. V neki keryavi bitvi zmagana, beži domú, kjer jo nje sin Ninia umori, in se vlade polasti. De pa umorivec svoje lastne matere ni priden vladar bil, ni treba veliko spričevati. Po mnogih puntih, prekucijah in vojskah razpade kraljestvo v več držav raznih imén, de se 800 nastopnih let od njega celo nič več ne vé. Zgodovinarji, ki so to pisali, so živeli 3—400 pred Krist., ali 1600 let potem, ko je Semiramida Babilonsko mesto sozidala, in tako povzdignila; tudi se nič prav ne vé, iz katerih studencov, de so jim te zgodbe prizvirale. De bi Semiramida tako mesto sozidala, take armade imela, in taka vojskovavka bila, je za tolikanj več zmišljijam podobno, ker enaki zgodovinarji tudi Babilonskimu kraljestvu starost 150.000 let pripisujejo.

(Konec sledi).

O konjskih francozih.

Na Stajarskim se je v nekterih krajih, zlasti v Lutomerskim okraji pri nekterih žebcih in kobilah na spolovilih tista bolezn pokazala, ki ima imé „francozi“.

Popisana je ta kužna bolezn na 223. strani 4. dela „živinozdravništva“, kamor bravece zaveremo, katerim je za to reč mar. Naš namen je tukaj le razglasiti to, kar je za zatéro in ovéro daljniga razširjenja te kužne bolezni, ktera se le po spoju plodí, Štajarsko c. k. deželno poglavarstvo v soglasji s c. k. vojnim poveljstvom ukazalo:

1. Dokler ta kuga terpi, se po celi Štajarski deželi ne sméjo kobile h kmečkim žebcam (Privatbeschäler) pušati.

2. Kobile in žebci, ki so okuženi bili ali so še sedaj okuženi, se nikdar več ne sméjo v spoj pustiti.

3. Vsim takim se ima na levim stegnu čerka N. vžgati.

Vsim kobilam, ki so v letu 1852 ali pri cesarskih ali kmečkih žebcih bile, kakor tudi žbetam, ki so bile v tem letu od bolezni sumljivih ali gotovo bolnih kobil veržene (rojene), se ima na levo čelust znamnje ① vžgati. Nobena tako zaznamovana kobila se ne smé do leta 1854 po plemenu ali v spoj pustiti.

Zgodovinske pisma.

8. pismo

iz Vertovcove „občne zgodovine“ §. 11.

Babilonci — prvi omikani narodi na zemlji.

(Konec.)

Učeni, ki nečejo starim, dostikrat nevednim pisavcam vsake zmišljije verjeti, menijo, de, kar je bilo gor od junakinje Semiramide povedano, je večidel napuhnjeno in mogočni kralj Nabuhodonozor, pa 1400 let kasneje, speljal.

Nar imenitniši reči v Babilonskim mestu so bile neki turn in viséči verti; turn ali stolp je bil sila velik in visok, pa zmirej ožji, de se je od zunej lahko gor jezdilo ali peljalo; okoli in okoli prek vse poti je bil okinčan z zlatimi podobami; na verhu je bilo zvezdoglediše, in 800 čevljev visok tempelj, sozidan v čast sončnemu bogu ali maliku Baalu; — viseči verti so bili pa — ker ni bilo Babiloncam dano kakšin gričik ali hrib iz obširnih planjav zagledati — z nepopisljivo velikim trudam vkup spravljene kupi rodovite persti, kateri kupi, se sicer vkup deržeči pa zmirej eden višjeji od drugega, so na verhu v ravne in nedopovedljivo velike in krasne verte obdelani bili, de se je zmirej iz nižjiga v višjiga in lepšiga po več tavžent stopavnicah šlo; tem so rekli viseči verti, in so jih čislali med sedem čudodelstev stariga sveta.

Pri pomanjkanji kamnja so Babilonci vse zidali z opekam (ceglam), ki je še do današnjiga dne prav terden; zidali so po svojih potrebah imenitne mostove, jezove in čudovite vodotoče polja močiti itd. Ako bi le četertina res bilo, kar so od njih pisali, so mogli kaj ročni in umetni biti; njih tekavstva in farbarstva so bile zlo imenitne. Dvorna krasota in potrata jih je zbužala, de so kralju, njegovim dvoranam in drugim visokim namestnikom kar lepe reči iz zlata, srebra itd. izdelovali. Njih duhovni, zlo spoštovani, so bili v zvezdoslovstvu dobro znajdeni, zvezdočastje so bili med ljudstvo vpeljali, pa tudi prvi so se bili zmislili prazno véro, de se da iz zvezd človeku prihodnja sreča ali nesreča prerokovati, ktera véra se je bila sčasama po celi Evropi tako razsejala, de ni še do zdaj čisto vgasnila. Luna je bila njih nar veči boginja, in častili so jo z mnogimi nesramnostmi.

Kakor 100letni človek ali 600letni hrast so poginili tudi Babilonci zgolj za starostjo; premagani sicer v mnogih vojskah od bolj severnih in junaških ljudstev, niso bili vender iz dežele pregnani ali pomorjeni. De so pa podjarmeni drugim davke plačevali, jih je pèklo; pomehkužili in vlenili so se bili počasi tako, de se je bila kri v žilah njih narodov vstavila, kakor pri človeku, ki za starostjo umerje. Prešli so, de ni od njih družiga ostalo, kot njih iména.

Predazijske dežele, nekdaž kakor vert lepo obdelane, so zdaj zanemarjene in puste, večidel brez prebivavcov, in zdihujejo pod težkim jarmom turških carov. Kjer je Babilon stal, so zdaj neštevilni in z divjim rastlinjem obrašeni kupi s perstjo namešanih terdnih opekov. Sv. Jeronim

kdaž k nemškemu cesarstvu prištete bile, in so bile dedne dežele Habsburške hiše; ko se je pa cesar Franc I. častí nemškega cesarja leta 1806 odrekel, je tudi z dvornim dekretom 22. feb. 1822 zaukazal, da se ima namesto besed »dedni cesar« »dedne dežele« itd., besede »cesar avstrijski«, »naše kraljestva«, »naše dežele« v uradnih pisanjih rabiti.

Pis.

pravi, de v 4. stoletji je tam divja zverina prebivala, in še današnji dan spodí človek mnogo tako divjo stvar, ako po tistih podertinah hodi.

V poslednjih časih je neki Francoz na državne stroške že dvakrat na Babilonske razvaline se podal in marsiktere posebno lepe izdelke iz kamnja dal izkopati, in jih v Pariški muzeum, kot zlo imenitne reči, poslal. Tako je Anglež Lajard v letu 1842 podertine mesta Ninive najdel, in iz njih več nedopovedljivo umetno iz kamnja izrezanih izdelkov (bas-reliefs) skopal, in v Londonski muzeum poslal. Te reči so Angležem tako dopadle, de je njih vlada Lajardu dala 30.000 gold. in ga znovič na Niniviške podertine poslala novih reči iskat.

Taki izdelki so žive priče nezapopadljivo velicnih znanstev, vednost in umetnij teh starih ljudstev, in gotovi dokazi, de mora vender večidel resnica biti, kar so nam stari zgodovinarji o njih pisali.

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* V Ljubljani je prišla na svetlo knjižica pod naslovom: »Oče grof Radecki«. Izdal jo je gosp. Malavašić; dobi se v bukvoprodajavnici Giontinitovi za 20 kr.

* Ravno je prišlo tudi na svetlo delo pod naslovom: »Sveta povestnica«, ktero je spisal v laškem jeziku L. Fleury, in poslovenil gosp. Kociančić.

* G. Dubianski je Mickievičeve balade v nemško prestavil.

* V Pragi je prišlo na svetlo delo pod naslovom: »Die Formenlehre der kirchenslavischen Sprache erklärend und vergleichend dargestellt« od dr. Schleicher-a, profesorja filologie na Praškem vseučilišču.

* 25. junia je bila v Pragi volitev novega odbora akademiškega bravnega društva. Zvoljeni so bili v odbor: prof. Jungman, Nebesky, Honzatko, Vaněk, Šimáček, Škarda, prof. Grünwald, šolski svetovavec Wenzig, Lešetický, Konaš, prof. Kouba, Pastor, Treftrunk, Mezník, Klement, Holy, Porš, Janda, Novak in Kotović.

* Dva posebno imenitna in draga spominka se najdeti v cerkvi vstajenja v Moskvi. Prvi spominek je iz sv. pisma znana gora sinajska iz čistega zlata. Na verh nje stoji Mojzes iz zlata ulit, z zlatima tablama zakona (božjih zapoved). Zgotoviti celo delo, se je potrebovalo 120.000 ruskih cekinov, katerih vsak več kot dvakrat toliko vaga, kakor naši kremničarji. Zgotoviti jo je dal povestni Potemkin in jo cerkvi daroval. — Drugi spominik je prevelika evangelijska knjiga, ktero je cerkvi darovala Natalia, mati Petra Velicega. Vaga en cent in 60 liber in zvezana je prebogato z dragimi kamni. Potrebuje se štirikrat na leto in dva močna diakona jo prenašata. Samo vez z dragimi kamni velja en milion in dvé sto tisuč rubljev (eden rubelj plača 5 dvajsetic). Za toliko denarja bi se zamogle vse knjige velike knjižnice zvezati.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Pična 25. junia. Znam, da boste tudi te verstice iz dolenje Istre blagovoljno sprejeli. Stèrn (belo žito) nam je suša zlo pobrala in bojimo se, da ga bo še manj kakor lani. Karuza se je še komej iz zemlje prikazovati začela in to po zadnjem dežji na binkoštni pondelk in sledeče dni. Semtertje riža veliko škodo sirku